

29.5.16

חורשת הסרג'נטים נתניה חוות דעת מקצועית

חורשת הסרג'נטים הינה חורשה אשר ניטעה לפני עשרות שנים ונטועה ברובה בעצי אקליפטוס. אזור השרון אינו משופע ביערות ובחורשות, ולכן לחורשת הסרג'נטים חשיבות רבה כיער מקומי בעל נופ גבוה ומצל, התורם לאזור שירותים סביבתיים רבים. באזורנו החם עם חודשי קיץ חמים וארוכים ישנה משמעות מיוחדת לצל בכלל ולאזורים מוצלים נרחבים בפרט. החורשה מהווה "ריאה ירוקה" אמיתית התורמת רבות לאיכות האוויר בסביבתה הקרובה והרחוקה ע"י קיבוע פחמן דו חמצני ופליטת חמצן. העלווה הירוקה מהווה מבלע לחלקיקים ולמזהמים שבאוויר ומשפרת משמעותית את איכות האוויר בסביבתה. לחורשות וליערות יש אפקט מצנן המפחית את הטמפרטורה בחורשה ובסביבותיה. החורשה מהווה שטח החדרה חשוב של מי הגשמים למי התהום, בעיקר בסביבה עירונית מבונה שאזורי המבלע בה מצומצמים.

שימור צמחייה מקומית: בחורשה זו כבחורשות אקליפטוס דומות בשרון כגון יער אילנות השתמרה הצמחייה המקומית מחברת חילף החולות, חברת צומח שהלכה ונעלמה מנוף ארצנו עקב בינוי ופיתוח וחלק מהמינים בה מוגדרים מינים בסכנת הכחדה. בתוך חורשת האקליפטוס השתמרה צמחייה זו עד שהחורשה הוגדרה כ"Hot Spot" בסקרים שנערכו בה. **חברת צומח זו שהייתה שכיחה באזור הקרקעות הקלות של מישור החוף הולכת ונעלמת והשתמרותה במשך שנים רבות בחורשות האקליפטוס, מעידה על זיקה חיובית לחורשות אלו.**

חורשות האקליפטוס שימשו בחלקן לממשק של "תפוקת עץ" בו נכרתו חלק מהעצים לשימושים שונים והושארו להתחדש. כמו כן חלק מהעצים נפגעו בשריפות. לעצי האקליפטוס יכולת התחדשות מסוימת אולם לאחר מספר מחזורי התחדשות לאחר שריפה וכריתה, חלק מעצי האקליפטוס החלו להתנוון. כיערן וכאקולוג נחשפתי לצמחייה הייחודית שהשתמרה בחורשות האקליפטוס וכדי להעצימה ולאחר התייעצויות עם אנשי מקצוע החלטנו לדלל העצים המתנוונים תוך טיפוח ושימור העצים המובילים והגדלת הכתמיות בשטח בצורה מושכלת. פעולות הדילול נעשו בממשק יערני מקצועי וזהיר בעונה היבשה, תוך שימור וטיפוח העצים הבריאם. ביער האקליפטוסים מתקיימים יחסי גומלין בין הפרטים בעיקר באזור בית השורשים, לכן פעולה ממשקית משפיעה גם על העצים הסמוכים וצריכה להתבצע בזהירות ובמתכונות. צימוח עצי היער אורך שנים רבות, אולם הפגיעה בהם קצרה ומהירה. פעולות דילול וממשק חריפות עלולות להוביל לעקה של עצים נוספים בחורשה ואף להתמוטטות חלקות שלמות. בעת היות העצים בעקה ומוחלשים הם רגישים הרבה יותר להתקפת מזיקים כחיפושיות קליפה הגורמות לתמותת עצים נוספת ומחריפות המצב.

פתיחת יתר של החורשה והתמוטטות חלקות עלולה להוביל לחדירה מאסיבית של צמחייה פולשנית, עליה קשה להתגבר כמו שאירע באתרים אחרים. הקפדה על ממשק זהיר, מקצועי ונכון היא הכרחית להמשך קיום החורשה וכך נהגנו בשנים עברו.

כאקולוג וכמי שהיה בעבר יערן השרון שטיפל גם בחורשת הסרג'נטים נדהמתי לראות את מצבה של חורשה חשובה זו. ניכר כי פעולות דילול חריפות ביותר יחד עם פעולות ממשקיות שגויות נוספות כגון פעולות כלים מכאניים ושימוש בחומרים כימיים חריפים הביאו לדילול חריף ביותר ולפגיעה חמורה בחורשת הסרג'נטים עד כדי איום על חלקות שלמות. החורשה נמצאת במצב של עקה, כאשר כעת בסוף העונה הרטובה נמצאים עצים רבים בשלבי התייבשות ומיעוט עלווה ומצבם צפוי להידרדר עם התקדמות העונה היבשה. מי יקח את האחריות אם חלקות יער שלמו יגוועו?

חלק ניכר מהעצים המתייבשים (כדוגמת העצים בתמונה הבאה) הינם עצים שאך לאחרונה הוגדרו כעצים בריאים וחשובים וסומנו לשימור, מה שמעיד על כך שהפגיעה הינה תוצר של הפעולות האחרונות.

כריתת עצים המסומנים לשימור ושלא נועדו לכריתה הינה בעייה חמורה ועבירה על החוק.

מצבה העגום של החורשה נגרם ממספר גורמים:

- דילול יתר ויצירת עקה.
- פיתוח וביצוע עבודות ממשקיות עם כלים כבדים בעונה הרטובה תוך הידוק ופגיעה בקרקע.
- שימוש בחומרי הדברה כימיים חריפים, שהינם חומרים סיסטמיים לטיפול והדברת החזירים- הסורים היובינליים הצומחים ומתחדשים בחלקו התחתון של העץ. חומרים סיסטמיים אלו נעים עם מערכת השורשים אל תת הקרקע ומגיעים גם לשורשי עצים סמוכים ופוגעים בהם.

המלצות ממשקיות

הניחו ידכם מהחורשה!

יש להימנע מכל פעולות ממשקיות בחורשה למשך תקופה ממושכת לשם מתן אפשרות לחורשה להשתקם:

- להפסיק את כל פעולות הדילול
 - יש להימנע משימוש בחומרים כימיים לטיפול בהתחדשויות
 - להימנע מפעולות של כלים כבדים בחורשה
- יש אף לשקול סיוע נקודתי בהשקייה לעצים העומדים להתייבש.

המלצות כלליות

מומלץ לנסות ולהפנות את מי הנגר העירוניים ממערכת הניקוז שבסביבת החורשה לתוך שטח החורשה לאחר טיפול של סינון וניקוי ראשוני לשם שיפור ממשק המים בחורשה. להסדיר מערך הידרנטים בהיקף החורשה לצמצם סיכוניי שריפות ככל האפשר. לסלק את הכלבים המשוטטים שקבעו משכנם בחורשה.

ניתוח פעולות ה"טיפול" בחורשת הסרג'נטים ומשמעותן

מקריאת החומר הכתוב ומתיאור הרקע לפעילות בחורשה עולה שבמספר תחומים מקצועיים עוות הידע המקצועי, נעשה שימוש בכלים לא מתאימים ובוצעה הטעייה והטייה לכיוון מסויים:

- הגדרת חורשת הסרג'נטים כ-"Hot Spot" והעובדה שהצמחייה הנדירה שנכחדה ממקומות רבים שרדה עשרות שנים בתוך חורשות האקליפטוס בשרון –מעידה על הקשר החיובי בין צמחיה זו לבין חורשת האקליפטוס. מעובדה מקצועית ברורה זו ישנה התעלמות מוחלטת.
- חלק מהסקרים אינם רלוונטיים- סקר פרפרים הינו כלי בעל משמעות בשטחים פתוחים אך אינו מתאים ואינו מקובל לבחינת המצב בשטחי יער וחורש מוצלים. מעבר לכך חלק גדול מאוכלוסיית הפרפרים מותאם ומשגשג בסביבת האדם כך שמקור רוב הפרפרים בגינון בסביבת החורשה ומירב ההשפעה על אוכלוסיית הפרפרים נובעת מאופי הגינון העירוני בסביבה.
- החורשה הינה אי אקולוגי התחום מכל הכיוונים ומלבד בעלי כנף יש סיכוי קטן למעבר אורגניזמים אחרים והדבר לא נילקח בחשבון.
- פעולת כריתה של עצים המסומנים לשימור היא חמורה ביותר.
- מגוון ועושר מינים הינם גורם אחד בממשק הסביבתי וחשיבותם תלויה בייעוד השטח ובתכליתו. ברוב המקרים יהיה עושר ומגוון המינים של אוכלוסיות מסוימות גבוהה יותר בערימת זבל שהושלכה בשטח הפתוח מאשר בחורש טבעי סבוך. האם המשמעות הינה שנתחיל לפזר ערימות זבל בשטח? ישנם שירותים סביבתיים רבים נוספים וחשיבותם הינה בהתאם לייעוד השטח ומטרתו.
- המידע שכיתמיות מגדילה מגוון ביולוגי הינו נושא הידוע בעולם הסביבתי המקצועי מזה זמן רב- אין בכך חידוש מדעי. ניתן להגדיל את הכיתמיות בצורה מבוקרת, ומגוון ביולוגי איננו תכלית הכל והנושא תלוי בעיקר בייעוד ובשימוש השטח.
- בחינת מגוון ועושר המינים בצפיפויות יער שונות, של פרוקי רגלים או כל אוכלוסייה אחרת ניתנים לביצוע בחלקות בהם קיימת הצפיפות הרצויה. נכון, נידרשת עבודת איתור לחלקות קיימות בצפיפויות שונות ביערות ובחלקות סמוכות- אך אין צורך לכרות עצים לשם הקמת חלקות חדשות.

בעולם המדעי והממשקי שאני מכיר, כמי שהיה חבר בצוותי ניסוי ובוועדות היגוי, מחקר וממשק, נהוג לפעול בזהירות יתרה, לבצע ניסויים בחלקות קטנות ולחפש אתרים קיימים. עולה החשש שלשם בחינת השערת מחקר ולקידומו המדעי והמקצועי של גורם כלשהו, ניכרתו עשרות רבות של עצי אקליפטוס וינזקו רבים נוספים, בחורשת הסרג'נטים- כמו גם בפרויקט דומה בגן לאומי נחל אלכסנדר- מצב שאינו מובן ואינו נתפס.

בברכה

ד"ר עדי נעלי

כפר-ויתקין 40200

טלפון נייד: 0507231795

naaliadi@gmail.com